

A black and white close-up portrait of Françoise Sagan. She is wearing large, round sunglasses with a white frame and a patterned scarf. Her hand is raised to her face, with a pearl ring visible on her finger. The background is dark and out of focus.

FRANÇOISE
SAGANOVÁ

DOBRÝ DEŇ,
SMÚTOK
~
AKÝSI ÚSMEV

Vydal Slovenský spisovateľ, a. s.
Miletičova 23, 821 09 Bratislava 2
E-mail: info@slovenskyspisovatel.sk
www.slovenskyspisovatel.sk
Jazyková redaktorka Zuzana Púčeková
Tlač TBB, a. s., Banská Bystrica

Z francúzskeho originálu Françoise Sagan: *Bonjour tristesse*
a *Un certain sourire*, ktoré vyšli vo vydavateľstve Éditions Julliard,
Paris 1954, 1956, preložili Jozef Brandobur a Ján Belnay.

Bonjour tristesse © Éditions Julliard, Paris, 1954
Un certain sourire © Éditions Julliard, Paris, 1956

Translation © Jozef Brandobur (dedičia) / LITA, 2022
© Ján Belnay (dedičia) / LITA, 2022
All rights reserved

Cover Design © Barbara Baloghová 2022
Cover Photo © Shutterstock
Slovak Edition © Slovenský spisovateľ, Ltd, 2022

ISBN 978-80-220-2444-0

Dobrý deň, smútok

Zbohom buď smútok
Dobrý deň smútok
Si vpísaný do rýh na povale
Si vpísaný do zraku ktorý ľúbim
Ty nie si vôbec utrpením
Veď pery najbiednejšie to vravia
Úsmevom jediným
Dobrý deň smútok
Láska tiel utešených
Sila ľúbosti
Utešenosť z teba stúpa
Jak netvor bez tela
Hlava sklamaná
Smútok krásna tvár

PAUL ELUARD
(BEZPROSTREDNÝ ŽIVOT)

PRVÁ ČASŤ

I

Som v rozpakoch, či neznámy cit, ktorý ma naplňa nudou i slasťou, nazvať pekným, vážnym menom smútok. Je to taký dokonalý, taký egoistický cit, že sa zaň takmer hanbím, kým smútok sa mi vždy videl úctyhodný. Smútok som nikdy nepoznala, iba nudu, ľútosť a kedy-tedy výčitky svedomia. Dnes sa vo mne čosi ukladá ako dráždivý, jemný hodváb a oddeľuje ma od ostatných ľudí.

To leto som mala sedemnášť rokov a bola som dokonale šťastná. Ostatní ľudia, to bol môj otec a jeho metresa Elsa. Musím túto situáciu, ktorá sa môže zdať nesprávna, ihneď vysvetliť. Otec mal štyridsať a už pätnásť rokov bol vdovcom; bol mladistvý, plný životnej sily a možností, a keď som dva roky predtým vyšla z penzionátu, nemohla som nepochopiť, že žije s nejakou ženou. Menej rýchlo som pripustila, že ich mení každý polrok! No čoskoro som sa pod vplyvom jeho čara, nového a ľahkého života i svojich vlastných sklonov s tým zmierila. Bol to človek ľahkomyseľný, šikovný v obchodných veciach, vždy zvedavý, ale aj rýchlo na-

bažený, a páčil sa ženám. Mala som ho naozaj rada a správala sa k nemu nežne, lebo bol dobrý, štedrý, veselý a navyše si ma veľmi obľúbil. Nevieť si predstaviť lepšieho ani zábavnejšieho priateľa. Ba začiatkom leta bol už natoľko milý, že sa ma spýtal, či by ma spoločnosť jeho terajšej metresy Elsy cez prázdniny nenudila. Nemohla som ho nepodporiť, lebo som vedela, ako potrebuje ženy, a ostatne i to, že nás Elsa nebude rušiť. Bolo to urastené ryšavé dievča, položivočích, polosvetáčka, ktoré robilo štatistku vo filmových ateliéroch a v baroch na Champs-Elysées. Bola milá, dosť jednoduchá a veľa si o sebe nenamýšľala. Napokon, otec a ja sme boli pri veľmi šťastní, že ideme letovať, než aby sme mali proti čomukoľvek námietky. Otec prenajal pri Stredozemnom mori veľkú bielu, osamelo stojacu prekrásnu vilu, o akej sme snívali, keď sa začali júnové horúčavy. Stála na výbežku, ktorý sa dvíhal nad morom, a od cesty ju oddeľoval sosnový háj; k malej zlatistej zátokke vrúbenej hrdzavými skalami, medzi ktorými sa kolísalo more, sa hadil chodník.

Prvé dni boli omamujúce. Celé hodiny sme trávili na pláži, zmorení horúčavou, a pomaly sme dostávali zdravú zlatistú farbu okrem Elsy, ktorá červenela, lúpala sa a škaredo trpela. Otec všelijako komplikovane cvičil nohami, aby sa mu stratilo začínajúce bruško, nezlučiteľné s jeho donchuanskými sklonmi. Len čo sa rozbieždilo, už som bola vo sviežej a priesvitnej vode, ponárala som sa do úmoru a bez miery som sa v nej hádzala, aby som zo seba zmyla všetky parížske tiene, všetok parížsky prach. Líhala som si do piesku, naberala si z neho do

hrsti a púšťala ho pomedzi prsty jemným žltkavým prúdom; vpravievala som si, že uniká ako čas, že je to lahodná predstava a že je príjemné mať lahodné predstavy. To bolo leto.

Na šiesty deň som prvý raz uvidela Cyrila. Viezol sa pozdĺž pobrežia na malej plachetnici a pred našou zátokou sa prevrátil. Pomáhala som mu pozbierať veci, a kým sme sa nad tým smiali, dozvedela som sa, že sa volá Cyril, že študuje právo a v susednej vile trávi so svojou matkou prázdniny. Vo veľmi počernej, veľmi úprimnej románskej tvári mal čosi vyrovnané, ochraniťské, čo sa mi páčilo. Vždy som sa vyhýbala univerzitným študentom, lebo boli hrubí, zaujatí sami sebou, najmä svojou mladosťou, a nachodili v nej podnet k dráme alebo zámienku k nude. Nemala som mládenčov rada. Oveľa radšej som mala priateľov svojho otca, štyridsiatnikov, ktorí sa so mnou galantne rozprávali, boli voči mne otcovsky a milenecky jemní. Ale Cyril sa mi páčil. Bol vysoký a chvíľami krásny krásou, ktorá vzbudzovala dôveru. Necítila som, ako môj otec, odpor k škaredým ľuďom, čo bolo príčinou, že sme sa často stýkali s tupcami, ale pred ľuďmi bez telesného čara sa ma zmocňovali isté rozpaky, mala som pocit, že im niečo chýba; videlo sa mi, že sú neslušnými slabochmi, keď sa nechcú páčiť. Lebo či sa neusilujeme predovšetkým páčiť? Dodnes neviem, či sa v záľube dobývať srdcia skrýva nadbytok životnosti, chuť uchvacovať, alebo tajná, nepriзнaná potreba upevniť si dôveru v seba, vo vlastnú silu.

Keď Cyril odchádzal, ponúkol sa, že ma naučí jazdiť na plachetnici. Vrátila som sa na večeru zaujatá jeho

myšlienkou, neveľmi som sa zúčastnila na rozhovore a vôbec som si nevšimla, že otec je nervózny. Po večeri sme sa ako každý večer vystreli do kresiel na terase. Nebo bolo posiate hviezdami. Hľadela som na ne a nejasne som dúfala, že sa už dosť nasvietili a že začnú padať a brázdiť oblohu. Ale bol iba začiatok júla, hviezdy sa nehýbali. V štrku na terase cvrlikali cvrčky. Iste ich bolo na tisíce, opojených horúčavou a mesiacom, že celé noci takto smiešne vrzúkali. Dostalo sa mi vysvetlenia, že si iba otierajú krovky jednu o druhú, ale mne sa žiadalo veriť, že spievajú hrdelným hlasom, pudovo, ako mačky v čase ruje. Cítili sme sa dobre; iba drobné zrnká piesku medzi kožou a blúzkou ma ochránili pred jemnými nábehmi spánku. V tej chvíli otec zakašľal a nadvihol sa na ležadle.

„Musím vám oznámiť, že k nám ktosi príde,“ povedal.

V zúfalstve som zatvorila oči. Žili sme príliš pokojne, to nemohlo trvať večne!

„Raymond, povedzte nám rýchlo kto,“ zvolala Elsa, vždy dychtiaca po novostiach.

„Anne Larsenová,“ odvetil otec.

Hľadela som naňho priveľmi prekvapená, aby som mohla reagovať.

„Navrhol som jej, aby prišla, keď sa bude cítiť veľmi unavená v robote, a... je na ceste.“

Nikdy by som nebola na to pomyslela. Anne Larsenová bola dávnou priateľkou mojej úbohej matky a iba málo sa stýkala s otcom. Jednako, keď som pred dvoma rokmi vyšla z penzionátu, otec ma k nej poslal, nevediac, čo si so mnou počať. Anne ma do týždňa s vkusom ob-

liekla a naučila žiť. To vo mne vyvolalo vášnivý obdiv k nej, ktorý šikovne odviedla na mládenca z okruhu svojich známych. Bola som jej teda zaviazaná za svoj elegantný výzor i za svoju prvú lásku a bola som jej za to veľmi povďačná. Vo svojich štyridsiatich dvoch rokoch to bola žena veľmi zvodná, veľmi pestovaná, s peknou, hrdou, unavenou a ľahostajnou tvárou. Vyčítať jej bolo možné iba tú ľahostajnosť. Bola láskavá a prístupná. Všetko na nej hovorilo o pevnej vôli, o pokoji srdca, ktorý pôsobil stiesňujúco. Hoci sa rozviedla a už sa nevydala, nebolo známe, že by mala milenca. Ostatne nestýkali sme sa s tými istými ľuďmi: jej známimi boli ľudia jemní, inteligentní, taktní, naši hluční, stále smädní po živote, a otec od nich nežiadal nič iné, len aby boli pekní alebo zábavní. Myslím, že Anne mojím otcom a mnou trochu pohŕdala preto, že sme sa radi malicherne zabávali, a jej sa protivili akékoľvek krajnosti. Spájali nás iba obchodné večere – ona mala krajčírsky salón a otec inzertnú kanceláriu –, spomienka na moju matku a moje úsilie byť s ňou, lebo hoci na mňa pôsobila stiesňujúco, veľmi som ju obdivovala. Slovom, ten náhly príchod vyzeral ako nepríjemnosť, ak sa vezme do úvahy Elsina prítomnosť a Annine predstavy o výchove.

Elsa sa niekoľkokrát otca spýtala, čo Anne robí, aké má postavenie, a potom si šla ľahnúť. Ostala som sama s otcom a sadla si mu k nohám na schody. Naklonil sa a položil mi ruky na plecia:

„Prečo si také vychudnuté, zlato moje? Vyzeráš ako divé mačiatko. Chcel by som mať dcéru peknú, svetlovlasú, trocha plnšiu, s porcelánovými očami a...“

„Nejde o to,“ povedala som. „Prečo si pozval Anne? A prečo pozvanie prijala?“

„Možno preto, aby videla tvojho drahého otca. Človek nikdy nevie.“

„Ty nie si typ muža, ktorý zaujíma Anne,“ namietla som. „Je veľmi inteligentná, má sa príliš v úcte. A čo Elsa? Myslel si na Elsu? Vieš si predstaviť, o čom sa budú Anne a Elsa rozprávať? Ja nie!“

„Nemyslel som na to,“ priznal sa otec. „Máš pravdu, je to hrozné. Cécile, zlato moje, nemali by sme sa vrátiť do Paríža?“

Ticho sa smial a hladil ma po šiji. Obrátila som sa a hľadela naňho. Tmavé oči sa mu leskli, lemovali mu ich drobné, huncútske vrásky, pery mal trochu ohrnuté. Vyzeral ako faun. Začala som sa smiať s ním ako vždy, keď si komplikoval život.

„Moja milá sprisahankyňa,“ povedal. „Čo by som si bez teba počal?“

Vyslovil to takým presvedčivým, takým nežným tónom, že som pochopila, aký by bol bezo mňa nešťastný. Neskorro do noci sme sa rozprávali o láske, o jej komplikáciách. Otcovi sa videli iba zdanlivé. Dôsledne odmietal pojmy vernosť, vážnosť, záväzok. Vysvetľoval mi, že sú ľubovoľné, prázdne. Keby mi to bol vravel niekto iný, bolo by sa ma to nemilo dotklo. No vedela som, že v jeho prípade to nevyľučovalo ani lásku, ani oddanosť, city, ktoré ho ovládali tým ľahšie, čím väčšmi chcel, aby boli dočasné. Lákala ma predstava prežívať rýchle, prudké prechodné lásky. Nebola som v rokoch, keď vernosť očarúva. Z lásky som poznala máločo: schôdzky, bozky a omrzenosť.

2

Anne mala prísť až o týždeň. Využívala som posledné dni opravdivých prázdnin. Vilu sme si prenajali na dva mesiace, no vedela som, že si už nebudem môcť dokonale odpočinúť, keď príde Anne. Anne videla veci v takom svetle a slovám dávala taký zmysel, akému sme sa s otcom veľmi radi vyhýbali. Mala svoju mieru pre vkus i pre citlivosť a človek si nechtiac musel tú mieru všimnúť, keď sa náhle stiahla do seba alebo sa urazene odmlčala, či zatvárala odmietavo. Dráždilo ma to a súčasne unavovalo, ba koniec koncov ponížovalo, lebo som cítila, že má pravdu.

V deň, keď mala prísť, sme sa dohodli, že ju otec a Elsa pôjdu čakať na stanicu do Fréjusu. Ja som energicky odmietla účasť na tej ceste. Otec v zúfalstve otrhal v záhrade všetky gladioly, aby mohol dať Anne kyticu, len čo vystúpi z vlaku. Poradila som mu iba toľko, aby kyticu nedal niesť Else. Keď o tretej odišli, zbehla som na pláž. Bolo úmorne horúco. Vystrela som sa na piesok, zadriemala som a zobudil ma Cyrilov hlas. Otvorila som oči: obloha bola biela, zaliata horúčavou. Neodpo-

vedala som Cyrilovi. Nemala som chuť rozprávať sa ani s ním, ani s nikým iným. Leto ma celou svojou silou priklincovalo do piesku, ramená som mala ťažké, ústa suché.

„Ste mŕtva?“ spýtal sa. „Z diaľky ste vyzerali ako opustená, morom vyvrhnutá troska...“

Usmiala som sa. Sadol si ku mne a srdce mi začalo biť tvrdo, temne, pretože sa mi pri tom pohybe dotkol pleca. Za posledný týždeň sme sa pri mojich jachtárskych výkonoch neraz ocitli pod hladinou s navzájom prepletenými telami, ale ani raz som nepocítila ani najmenší nepokoj. No v ten deň stačili horúčava, polospánok a jeho nešikovný pohyb, aby vo mne čosi sladko puklo. Obrátila som k nemu hlavu. Hľadel na mňa. Začínala som ho poznávať. Bol vyrovnaný, azda cnostnejší, ako je zvykom v jeho veku. Preto sa mu naša situácia – tá čudná trojčlenná rodina – nepáčila. Bol priveľmi dobrý alebo priveľmi bojazlivý, aby mi to povedal, ale cítila som to z kradmých, nevraživých pohľadov, ktoré vrhal na môjho otca. Bol by rád, keby ma to trápilo. Ale mňa sa to vôbec nedotklo a v tej chvíli ma trápilo iba to, ako sa na mňa pozerá a ako bezohľadne mi búcha srdce. Sklonil sa ku mne. Znovu mi prebehli mysľou posledné dni tohto týždňa, moja dôverčivosť, môj pokoj pri ňom a ľutovala som, že sa ku mne blížia široké a trochu ťažké ústa.

„Cyril,“ povedala som, „boli sme takí šťastní...“

Jemne ma pobožkal. Hľadela som do oblohy; potom som už videla iba červené svetielka, ktoré mi vybuchovali pod zovretými viečkami. Horúčava, závrat, chuť pr-

vých bozkov a vzdychy plynuli dlhé minúty. Trúbenie klaksóna nás odtrhlo od seba ako zlodejov. Odišla som od Cyrila bez slova a kráčala k domu. Ten skorý návrat ma prekvapil: Annin vlak ešte nemohol prísť. A predsa som sa s ňou zviatala na terase, kde práve vystupovala zo svojho auta.

„To je dom Šípkovej Ruženky!“ zvolala. „Aká ste opálená, Cécile. Teší ma, že vás vidím.“

„Aj mňa,“ povedala som. „Idete z Paríža?“

„Radšej som sa vybrala autom, ale zmorilo ma to.“

Zaviedla som ju do jej izby. Otvorila som okno v nádeji, že uvidím Cyrilovu loďku, ale už ho nebolo. Anne si sadla na posteľ. Všimla som si drobné tiene pod jej očami.

„Vila je úchvatná,“ vzdychla si. „Kde je domáci pán?“

„Išiel po vás s Elsou na stanicu.“

Položila som jej kufor na stoličku, a keď som sa k nej obrátila, striaslo ma. Tvár jej náhle ošpatnela, ústa sa jej chveli.

„S Elsou Mackenbourgovou? Priviedol si sem Elsu Mackenbourgovú?“

Nezmohla som sa na odpoveď. Hľadela som na ňu ohromená. Tá tvár, ktorá sa mi vždy videla taká pokojná, schopná plne sa ovládať, bola zrazu vystavená napospas môjmu nekonečnému údivu... Uprene na mňa hľadela cez predstavy, ktoré v nej vyvolali moje slová; napokon ma uvidela a odvrátila hlavu.

„Mala som vám oznámiť, ako prídem,“ povedala, „ale veľmi som sa ponáhľala, taká som bola hrozne unavená...“

„A teraz...“ pokračovala som mimovoľne.

„Čo teraz?“ spýtala sa.

V pohľade mala otázku, pohrdanie. Nič sa nestalo.

„Teraz ste tu,“ dodala som hlúpo a šúchala som si ruky. „A som veľmi rada, že ste prišli. Počkám vás dole. Keby ste sa chceli napiť, barová skrinka je dokonale vybavená.“

Pobrala som sa preč bľabotajúc a v hroznom myšlienkovom zmätku som zišla dolu schodiskom. Prečo tá tvár, ten znepokojený hlas, tá slabosť? Sadla som si na pohovku, zatvorila oči. Usilovala som sa vybaviť si všetky prísne, dôveru vzbudzujúce výrazy Anninej tváre, jej iróniu, nenútenosť, autoritu. Zistenie, že tá tvár je zraniteľná, ma dojímalo a súčasne dráždilo. Líubi azda môjho otca? Je možné, aby ho ľúbila? Nič z jeho povahy nezodpovedalo jej vkusu. Bol slaboch, ľahkomyselník, niekedy bez vôle. Alebo to bola iba únava z cesty, mravné pohoršenie? Celú hodinu som si vymýšľala rôzne hypotézy.

O piatej prišli otec s Elsou. Videla som ho vystupovať z auta. Pokúšala som sa zistiť, či by ho Anne mohla ľúbiť. Kráčal ku mne rýchlo, s hlavou trocha zaklonenou. Usmieval sa. Pomyslela som si, že je naozaj možné, že ho Anne ľúbi, že by ho ktokoľvek mohol ľúbiť.

„Anne tam nebola,“ volal na mňa. „Dúfam, že nevypadla z vlaku.“

„Je vo svojej izbe,“ povedala som, „prišla autom.“

„Nepovedz! To je skvelé! Môžeš jej tam odnieť kyticu.“

Dobry deň, smútok

„Kúpili ste mi kvety?“ ozval sa Annin hlas. „To je veľmi milé.“

Išla mu v ústrety dolu schodiskom uvoľnená, usmiate, v šatách, na ktorých nebolo vidieť, že prekonali cestu. Pomyslela som si smutne, že zišla dolu, až keď počula auto, a že to mohla urobiť aj skôr a trochu sa so mnou porozprávať; prinajmenšom o mojej skúške, ktorú som ostatne neurobila. Len čo som si to uvedomila, prestalo ma to mrziť.

Otec sa vrhol dopredu, pobožkal jej ruku.

„Strávil som na nástupišti štvrt hodiny s kyticou v ruke a s hlúpyim úsmevom na perách. Chvalabohu, že ste tu! Poznáte Elsu Mackenbourgovú?“

Odvrátila som zrak.

„Iste sme sa už stretli,“ povedala Anne celkom prívetivo. „Mám nádhernú izbu, ste veľmi milý, Raymond, že ste ma pozvali, bola som veľmi unavená.“

Otec žiaril. Všetko sa mu videlo v poriadku. Táral dve na tri, otváral fľaše. Ale ja som videla raz Cyrilovu a potom zase Anninu pohnutú tvár, dve tváre poznamenané krajným rozrušením, a v duchu som si kládla otázku, či prázdniny naozaj ubehnú tak príjemne, ako to vyhlásoval otec.

Pri večeri bolo veľmi veselo. Otec a Anne rozprávali o svojich spoločných, nevelmi početných, ale veľmi rôznorodých známych. Veľmi som sa zabávala až do chvíle, keď Anne vyhlásila, že otcov spoločník je idiot. Ten človek veľa pil, ale bol roztomilý a nejedna večera, ktorú sme s ním spolu s otcom strávili, mi ostala v pamäti.

Protestovala som:

„Lombard je iba čudák, Anne. Dokáže byť veľmi zábavný.“

„Ale uznáte, že duchom neoplýva, a ten jeho humor...“

„Možno to nie je bežný druh inteligencie, ale...“

Zhovievavo ma prerušila:

„To, čo vy nazývate druhom inteligencie, je iba otázka rokov.“

Jadrná, rozhodná formulácia jej názoru ma očarila. Pri istých vetách mám dojem, že vznikli v bystrom intelektu, a ten pocit si ma podmaní aj vtedy, keď vôbec nevniknem do ich zmyslu. Pri tejto vete sa mi žiadalo mať zápisník a ceruzu. Povedala som to Anne. Otec sa rozosmial:

„Ešte dobre, že si sa nenahnevala.“

Nemohla som sa, lebo Anne nebola zlomyseľná. Cítila som, že je celkom nezaujatá, nevyslovovala svoje názory tak presne a tak ostro ako zlomyseľní ľudia. Boli iba zdrvivúcejšie.

V ten večer sa zdalo, že si Anne nevšimla, že Elsa buď z úmyselnej, alebo neúmyselnej roztržitosti šla rovno do otcovej izby. Anne mi priniesla sveter zo svojej kolekcie, ale nedovolila mi poďakovať sa. Nemala rada, keď sa jej ďakovalo, a keďže som sa nikdy nevedela poďakovať primerane svojmu nadšeniu, ani som sa nenamáhala.

„Tá Elsa sa mi vidí veľmi roztomilá,“ povedala pred mojím odchodom.

Dívala sa mi do očí bez úsmevu, hľadala vo mne

myšlienku, ktorú by bola rada zničila. Mala som zabudnúť na to, čo sa v nej prednedávnom mimovoľne odohralo.

„Áno, áno, je to milé, ehm... veľmi sympatické dievča,“ jachtala som.

Začala sa smiať a ja som si šla ľahnúť veľmi nervózna. Zaspala som s myšlienkou na Cyrila, ktorý možno v Cannes tancoval s dievčatami.

Uvedomujem si, že zabúdam, že som nútená zabudnúť na to hlavné – na more, na jeho ustavičný rytmus, na slnko. Nemôžem spomínať ani na štyri lipy vo dvore vidieckeho penzionátu, ani na ich vôňu; na otcov úsmev spred troch rokov na staničnom nástupišti, keď som vyšla z penzionátu, rozpačitý úsmev, lebo som mala vrkoče a škaredé, takmer čierne šaty. Na otcov náhly, víťazný výbuch radosti v aute, keď zistil, že mám jeho oči, jeho ústa a že sa stanem jeho najmilšou, najzáračnejšou hračkou. Nič som nepoznala; chcel mi ukázať Paríž, prepych, bezstarostný život. Viem dobre, že za väčšinu svojich vtedajších pôžitkov môžem ďakovať peniazom: za pôžitok z rýchlej jazdy v aute, za nové šaty, možnosť kupovať si gramofónové platne, knihy, kvety. Ešte sa za tieto ľahkomyseľné zábavy nehanbím, ostatne, nazývam ich ľahkomyseľnými len preto, lebo som o nich počula, že sú ľahkomyseľné. Skôr by som oželela alebo sa zriekla svojho žiaľu, svojich mystických kríz. Chuť zabávať sa, byť šťastná predstavuje jedinú logicky sklbenú stránku mojej povahy. Azda som málo čítala? V penzionáte sa nečíta, a keď, tak iba k cnostiam nabádajúce diela. V Paríži som nemala čas čítať, keď